

STATSMINISTERENS FOREDRAG I ARVIKA 1. SEPTEMBER 1979

Ved en interessant tilfeldighet faller denne store svensk/norske forbrødrings-mønstringen sammen med 40-årsdagen for utbruddet av den annen verdenskrig.

Det kunne gjøres mange interessante refleksjoner i denne sammenheng. Jeg vil begrense meg til det som er det mest sentrale etter mitt skjønn.

1. september 1939 var innledningen til et årlangt ødeleggende og umenneskelig ragnarokk hvor kampen stod mellom facisme og demokrati.

Facismen ble knekket.

Men seiret demokratiet?

På slagmarken, ja.

- 2 -

Men ser vi på vår situasjon i dag vil vi måtte erkjenne det soleklare faktum at vi enda står i en omfattende kamp for vern om folkestyre og menneskerett.

Etterkrigstidens fred baserte seg mer og mer på en terrorbalanse bygd på stadig større og mer utviklede arsenaler av masseutryddelsesvåpen.

Vi må se det skjebnessvangre paradoks i en fred som er basert på en trusel om utslettelse av oss selv.

Vi ser hver dag for mange eksempler på at menneskeverd og menneskerett trampes under fot av totalitære makter.

Vi befinner oss enda milelangt fra løsningen av det problem vi møter i gapet mellom de underutviklede lands situasjon og vår rike del av verden.

Vi ser farlige konfliktområder som når som helst igjen kan tenne en verdensbrann.

Vi ser millioner på millioner av undertrykte mennesker i kamp for sin soleklare rett til selvstendighet, nasjonal og menneskelig frihet og en livssituasjon verdig for mennesker.

Vi ser dyptgående problemer og konfliktmuligheter i forholdet mellom en høyt oppdrevet og utviklet teknologi, og en stadig klarere ressursknapphet.

Vi møter stadig sterkere et sjebnesvangert krav om å hindre at teknologiske landevinninger skal ødelegge menneskelig miljø.

Vi ser klart for oss hvordan effektiv økonomi og kald teknologi kan gjøre menneskene til maktesløse brikker i et spill om konkurranse og effektivitet.

Nå som før må vi vokte oss for en situasjon der problemene maktstjeler oss.

Vi må se dem som inspirerende utfordringer. Ikke minst må en demokratisk sosialistisk arbeiderbevegelse gjøre det.

Som utgangspunkt må vi her ta det forhold at våre muligheter har heller aldri vært større.

Den kalde krigens fimbulvinter har gått over i en situasjon der stormaktene sitter rundt forhandlingsbordet.

Det ligger en ny og betydelig utfordrende mulighet i dette.

Ikke vi, og ingen andre, kan være fornøyd med den mangel på konkrete fremskritt vi må erkjenne i arbeid for politisk og militær avspenning og nedrustning.

Vi må i sammen og hver for oss i all internasjonal sammenheng benytte enhver mulighet for å nå frem til en reell fred bygd på avspenning og reduksjon av de meningsløse våpenarsenalene.

Folk i de fattige land ber ikke lenger om rettferdighet. De krever det.

Dette er en situasjon hvor spørsmålene om vilje til internasjonal solidaritet og rettferdighet kan felles ut i konkrete og praktiske handlinger.

Vi ville svikte våre idealer om vi ikke i denne situasjonen mer bevisst og handlekraftig stilte oss på de underutviklede lands side.

Spørsmålet om teknologi og økonomi som herskere over eller redskaper for menneskene er ingen ny problemstilling i vår ideologi.

Vi har svarene på denne utfordringen. De ligger i en videre utvikling av vårt politiske, industrielle økonomiske demokrati.

Sverige og Norge er i dag plassert blant de 10 rikeste nasjoner i verden.

De vestlige industrialiserte land utgjør et lite mindretall i en verden hvor det overveldende flertall av mennesker lever i sult, sosial nød og andre uverdige menneskelige forhold.

Men midt i vår materielle velstand går nærmere 20 millioner mennesker uten arbeid i de vestlige industri-land.

Nærmere 10 millioner av disse er unge mennesker som ikke har funnet sin plass i et aktivt arbeidets

felleskap.

Vi ser her et nytt og meningsløst paradoks.

Aldri har de vestlige land disponert over slike muligheter til produksjon og aktivitet.

Vi står fortsatt overfor en verden som sårt trenger alt vi kan skape gjennom vår teknologi og vårt arbeid.

Og så må vi tilgake til tyve- tredveårenes depresjon for å finne like mange ledige hender som de vi møter i de vestlige industriland i dag.

Så vil mange hevde at vi har bygd ut sosiale hjelpeordninger på en slik måte at arbeidsløse mennesker i dag ikke møter en materiell nød.

Ja, heldigvis i store trekk er det slik.

Men 20 millioner mennesker uten arbeid betyr 20 millioner mennesker utenfor det aktive, sosiale

felleskap som deltakelse i arbeidslivet gir. Det betyr 20 millioner mennesker som ikke har fått oppfylt den grunnleggende menneskerett det er gjennom sitt eget arbeid, gjennom realiseringen av sine egne muligheter, å skape trygghet for seg selv og sin familie.

Det betyr 20 millioner mennesker som føler seg utenfor samfunnet og som kan omsette denne følelsen i aggresjon på grunn av sosial mistilpasning.

Vi kan igjen komme i den situasjon at massearbeidsløsheten er den største trusel mot våre samfunns-systemer.

Jeg har også sett antydning at i vår situasjon med vår teknologi, med dens oppdrevne effektivitet og krav til omstilling, er arbeidsløshet en nødvendighet.

Vurderinger av denne type må bare avvises uansett hvor velbegrunnet de er i økonomiske teorier.

Sosiale hjelpeordninger kan aldri få utvikle seg til et tåketeppe over grunnleggende mangler i våre samfunn. Mennesker kan aldri bli salderingsposter i økonomiske statistikker og regnskaper.

Nasjonale og internasjonale systemer som ikke kan hindre massearbeidsløshet kan ikke bevares, de må endres.

I dagens situasjon er den altoverskyggende oppgaven å bygge opp et forpliktende internasjonalt samarbeidssystem innrettet mot én stor hovedoppgave, nemlig den å gjenskape trygghet for arbeid og inntekt.

Vår nasjonale politikk må tilpasses et slikt overordnet felles internasjonalt mål.

Vi har utviklet et nordisk samarbeid som i verdenssammenheng er spesielt og uten sidestykke.

Dette samarbeid mellom de nordiske land er ikke lenger kilden til de store og sensasjonelle avisoverskriftene.

Det har revet ned grensene mellom de nordiske folk.

Det har på sin måte vært med å forme hverdagen for enkeltmennesket i de nordiske land innenfor et større og nært sammenknyttet fellesskap.

Både på det økonomiske og politiske område har vi i de nordiske land skapt verdier som stadig flere

andre land blir interessert i.

På det økonomiske område er vi i ferd med å skape en blandingsøkonomi hvor vi skal bevare de beste trekk ved det private næringsliv og samtidig videreutvikle samfunnsmessige initiativ og demokratisk styringsrett.

På det politiske område har vi utviklet samfunn basert på solidaritet og medansvar.

Vi godtar ikke det liberalistiske systems konsekvente dyrking av individualismen.

Vi godtar like lite den autoritære statsmyndighets dominans over enkeltmenneskene.

Mellom disse ideologiene har de nordiske land skapt et nytt begrep, nemlig velferdssamfunnet.

Dette er samfunn som setter det enkelte menneskes velferd og utfoldelse i høysetet.

Samtidig understreker vi fellesskapets ansvar for å trygge den enkelte.

Vi vil bruke disse idealene som grunnvold når vi møter utfordringene i vår tid.

Mange ser på det nordiske samarbeid som lite interessant.

Det er blodfattig. Det er en tradisjonens tredemølle, det er langt mellom de oppsiktsvekkende og inspirerende nyheter.

Dette gir et galt inntrykk av den nære sammenknytning de nordiske land har skapt.

Vi har i realiteten nådd så langt at samarbeid mellom de nordiske land blir sett på som så tradisjonelt

selvfølgelig at det rett og slett bare er der.

Vi må aldri tape av syne at i historisk sammenheng og sett i forhold til situasjonen landene imellom ellers i verden er dette en nyskapning.

Men i vår situasjon må vi søke å unngå at samarbeidet mellom de nordiske land blir noe egoistisk innadvendt og provinsielt.

Vi må i større grad bruke den plattformen vi her har skapt nettopp gjennom et slikt nært samarbeid.

På grunnlag av våre felles syn på samfunn og samfunnsutvikling skal vi gå ut i det internasjonale samfunn enkeltvis og i fellesskap. Vi skal øve påvirkning i retning av våre idealer, våre prioriteringer og våre felles politiske og økonomiske mål.

Det nordiske samarbeid må ikke bare bli sett på som et historisk faktum båret oppe av mer eller mindre byråkratiske samarbeidsformer.

Det nordiske samarbeid må formes av oss selv til en ideologi.

En hel verden roper på en slik samarbeidets, fellesskapets og solidaritetens ide.